

Կուրս գալիս լրագրաց համարու ծախ-
քը Խորհրդարանից էսան վրայ է:
Կոնսուլացիոն տուրը մեկ անգամի համար
3 դր. երկու տնային համար 2 դր.
Լրագրայից վերաբերեալ համակ կամ որ
լու էջից գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէ-
նին պիտու աղտոյր: Իւ հոնքու ծախ
քըն ալ զրկելիս վրայ է:

ՔԱՂԱՎԱԿՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Այս հակառակ շարժումներն ու ազդեցութիւնները զանազան երկիրներու լրագրաց լեզուէն ալ կրնայ հասկըջուիլ։ Ուստիոյ թերթերը ներկայ

Պատգովից պաշտօնէից փոփոխու-
թիւնը առիտ լին լրացիլներուն մէկ

Պ. Տը Մ'ուլիթիէ հրաժարական
 եւ Պ. Լ ալալէթի արտաքին գործոց
 պաշտօնեայ անուանիլն աւելի մեհա-
 կանալի է, ինչպէս կըսէ թան լրա
 գիրքը: Յայտնի է որ Պ. Տը Լ ալա-
 լէթ սուլթանութեանց սկզբան կու-
 տակից է, բայց Օսմանեան կայսրու-
 յոյց կերպիւ պաշտպան. ուրեմն այս
 երկու անհոջտ միտումներն ի՞նչպէս
 պիտի համոծայնեցնէ: Ուրիշ նկատ
 մամբ, կը յարէ թան, Պ. Լ ալալէթի
 արտաքին գործոց պաշտօնեայ անու-
 նինքն ըստ ինքեան մեծ նշանակութիւն
 ունի: Պ. Տրուէ տը Լ իւլիէ հրաժ-
 րականն է, եւ Պ. տը Մ'ուլիթի տա-
 կաւին Փարիզ չհամոծէն առաջ, Պ.
 տը Լ ալալէթ իրբեւ արտաքին գործոց
 առժամանակեայ սնօրէն, 1866 սեպտ.
 16ի հռչակաւոր շրջաբերականը չա-
 լադրեց, ստորագրեց եւ մեր դես-
 պաններուն զրկեց, որով գաղղիական
 կռուալարութիւնը կատարեալ դոհու-
 թիւն յոյց կուտար Սատտիայի յա-
 լութիւթ ենէն եւ անոր արդտալքէն: Ու-
 բեմն իր պաշտօնեայ անուանիլը Վը-
 րումիյ չառ հաճոյ պիտի ըլլայ, եւ

Վաղարշայ ներքին վիճակը երթալով կարեւորութիւն կստանայ եւ կայսեր ու իր կառավարութեան մեծ միտմիտութիւնը կը պատճառէ : Վիմադրութիւնն երթալով կը զօրանայ, եւ լըրտողինները որք իրենց հայր եւս քան զեւս կը բարձրացնեն, շտա անգամ դասի եւ խտտի թէ նոյն ինթալակը կըլլան : Վայսեր անձնական ինքնազալակութեան վրայ անդամ կծու քննադատութիւններ կըլլան, եւ նոյն խոլ շախաւոր թերթեր անոր ընթացիկ վրայ գեաողութիւններ կընեն : Ժուռնալ Տը Ֆաուր կը գրէ . «Վայսը վերջնապէս թիւրյոբրի գարձաւ : Կէց ամէս ի վեր խտա քիչ բնակիցաւ Փարիզի մէջ ամառաւ անկ մաւր զօնութենալո կենալէ ետեւ, Ֆլամպիերի վերմուկները գնաց, անկէ Շարճի բանակին այցելութիւն ըրաւ . յետոյ Կէն—Բլու գարձաւ, ուր միայն հանգիպելով Վիարից գնաց եւ սեպտեմբերի ամիսն ու հոկտեմբերի կէսն հոն անցուց : Վոյեմբերին Քամբէյն եկաւ, ընտիր հիւրերու ընկերութեան մէջ : Տարուայ կէսը գեղալցացաւ : Թեաթը անցաւ . . . : Վմեն մարդմանաւանդ ժողովուրդը որ գրեթէ միշա երեւոյթի վրայ դատաստան կընէ, չկրնար գիտնալ թէ Վայսը Վիարից ծովը մտած կամ Քոնքիէյն որսի երած ժամանակն ալ տէրութեան դործերովը կըբաղի, եւ ներկայ դեթւարութեանց յալոյ ելը մը գանձերու համար միւրը կըլտգեցնէ : Ուստիկը չի կրնար հաւաւել որ ամէ կընայ դըլիտուն վրայ այցալի հող ունենալով ամեն տեսակ հեշտութեանց եւ զքօսանաց մէջ ապրիլ իրիկունը խաղալ եւ երիտասարդ գինակիրներուն պալատական տիկնայց հետ կաքաւերուն հանդիսատան ըլլալ : Կարգերի մաւազին էջին մէջ կը կարողացուն որ թերեւս Կու մէջ անը հիւնաստանի հետ կուտելով Նաւրալայի մէջ պատերաղմի հրդեհը բարբոթի, եւ երկրորդ էջին մէջ կը կարողացուն թէ արքունիքը Քոթիյիսի կաքաւեր է մինչեւ լոյս : Նոյն օրը կը լուսի թէ Թարիպի եւ չըր ջակայից զօրանոցներուն հրաման արքն ուսէ Ե որ պատարաստ ըլլան փողոցներուն մէջ եւնէրիք ժողովրդական զոմուկը զալիւր, միւնգեւ Քամբէյնի հրախիւրալը այս անհուն վրտանոց էն կատկած անդամ չընելով :

ուղղեալ ծանուցադրին պատասխան մը պատրաստած է, զոր այսօր հերկական կառավարութեան պիտի զրկէ:

Այս պատասխանին մէջ Ք. Պրան արտաքին դործոց պաշտօնէն մի առ մի կը հերքէ հերկական պաշտօնէին տնտեսական խնդիրները, և հօդ արամաւ րանութեամբ կեդրականէ թէ երկու տէրութեանց մէջ յարաբերութեանց կարուկերուն բոլոր հետեւանայ պատասխանատուութիւնը Յունաստանի վրայ կիսայ և ոչ թուրքի:

Հերկական և Օսմանեան հպարտական մէջ եղած առեւտրական խնդիրներն ու վեճերը կարգաւորելու պաշտօն տնտեսող յանձնագործը մեծ փութաւ ջանութեամբ աշխատելով՝ օրը յիշուն վաթսուհի գործ կը լինցնէ:

Հերկական հպատակաց անցադիր և նաւերուն ալ հրամանագիր տուող յանձնագործն ալ օրը հինգ վից հարուր անցադիր և յիշուն վաթսուհի հրամանագիր կուտայ:

Արիւստէն եւեմ վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ այս օրերս քանի մը կոիւնքեր եղեր են գլխաւորապէս Սօքրատէի մէջ, ուր ապստամբները շաւաղար յայտնուել են 2000 չափ մեաւեալ և 40 ալ գերի տարով:

Այս վերջիններս ալ հրացանի պիտի բռնուէին, բայց առ այժմ ետ մը նայելէ Քաղղիոյ հիւսիսային միջնորդութեամբ, որ խօսք տուեր է մը նայեալ կամաւորներուն ալ գրել, որ պէտք զի վերջը վար գնելով կղզիէն մեկնին: Այսպէս այս առաջարկութիւնը չընդունին, գերի բռնուած կամաւորներուն պատիժը պիտի տրուի:

Այս լուրերը կը ծանուցանեն նաեւ թէ մօտ օրերս Արիւս գաղղի Քէթրօ, բուլքի անուն հերկական կամաւորապետը կղզիէն նստով մը մեկնիլ ու զած ժամանակ Օսմանեան զօրքերէն սպաննուել է:

Մայրաքաղաքի հերկական քեւ պատասխան թարգմաններէն Պ. Թէ. միւթթըրի Քարիսթօֆօրի օսմանեան հպատակութիւն ընդունելով՝ օտարկա-

նութեան եղեւնադար առեւտրական (թաւհ) քիթ մեծիկին անդամ անուանեցաւ:

Մայրաքաղաքի Մ. Զօհանէսէ. Ֆէհալին օտարկականութեան քննիչ դատար (Միւթթըրի) անուանեցաւ:

Քիւրտ տեղեկութեանց հայերով Մ. Զօհանէսէ րեքանիս րըպու նպատակաւ տաճիկերէն թերթ մը հրատարակելու լուրը սուտ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԵՏՃԱՍԸ ՈՒՄՈՒՄԵՆԷ			
19	գեղա. հինգաթիւ իրիւրուն	գործակցաւ 44	31/1
24	չաբաթ առաւօտ	բացուեցաւ 44	20
»	կէս օր գործակցաւ	44	07/1
»	բացուեցաւ 44	8	

ՊԱՆԴՈՒՅՏԷ ԱՌԻՒՈՒՆԵԿ
Կեցիք կոստէ, մի գնալ յառաջ. Մի բարեկամ թեւեղ ձախ եւ յաջ. Չմեռն անցաւ, գործուն հասաւ. Ուղեւորիք ծամբան բացաւ:

Կոստէ պաղիր
Արագ յիմ երկիր:

Ձիւներն հաւան, ծառ ծաղկեցաւ
Աշխարհ 'ի գոյն կանաչ մօտաւ,
Բայց իմ փիճակ դեռ սեւ անցաւ:
Նման գիշերաց մնաց անոյս:

Կոստէ եւայլն...
Եթէ համբոս մօտ մեր երկիր,
Ծառից վերայ պահ մը կեցիր:
Քու երգերուդ հետ ալ նաեւ,
Հայրենեացս տօնը իմ բարեւ:

Կոստէ եւայլն...
Թէ ողջունես իմ խեղճ երկրին
Օգն ու արեւ զուարթագին,
Կոստէ սէրս սիրտ համայն
Հայրենակցացս իմ վերան:

Կոստէ եւայլն...
Ես յերկիր անդ ունիմ հայր մայր
Որ լան զորդին խրեանց թշուառ:
Մերա բարեկամը, անկեղծ եղբարք
Ի տես եւ եթ իմ 'ի փափաք:

Կոստէ եւայլն...
Բա՛ն անոնց թէ քնչպէս ես
Լամ եւ ողբամ միշտ սրտանս:
Ի նորասի 'ի կեանս դարանս
Պիտի իշնեմ 'ի գերեզման:

Կոստէ եւայլն...
Այս փափաքիմ քոյին բախտին,
Ձի դու անցիս վեր բոլորին:
Լեռներ, ձորեր, դեռ ամենուն

Տառ դու աղաւթ ողջոյդ սիրուն:
Կոստէ եւայլն...
Լրատարը դու պանդխտին:
Թղթաւորը դու նոգեհին,
Ձրեղ ճանհան բոլոր թշուառ
Խրեանց սրտին միակ միւթթար:

Կոստէ եւայլն...
Իմ կոստէ, առ սա թուղթը
Տօնը խանդակով իմ սիրելեացս:
Որք անհամբար քո դաշտանս
Մընան տխուր եւ անխափան:

Կոստէ եւայլն...
Բաց թեւերդ թրթռալով
Վեր իմ գլխուն ճաճաղով:
Սրտիք գնա գէտ յիմ աշխարհ
Յաւած սրտին 'ի միւթթար:

Կոստէ եւայլն...
Սրտիք գնա 'ի Հայաստան
Երկրին այն դիւցազնական:
Մասեաց վեհին հիւր այցելու
Քեզ կը գրկեմ կոստէ դու:

Կոստէ եւայլն...
Մի՛ յանգուխտ եմ... պիտի՛ ըլլան
Տեսնել, զրկել իմ Հայաստան:
Մի՛ ալ հերթը թեւս վեր ճակտիս
Ինձ թափաթիլ յօտար հովիտս:

Կոստէ եւայլն...
ԴԱՐՔ ԿՈՒՆԵԿԻՆ
Կոստէ մերկէ կուգաս թրթռալով
Օգն ու աշխարհ դու ճեղքելով:
Ո՛հասի անցար, մի երկրորդ
Թափեցիր հազար քու ողջոյններ:
Ի՞նչ լուր ինձի Այսրաթան:
Ձիս սպասող Հայաստանն:

Իմ աշխարհին տեսնը արեւօք
Շուշան, ծաղիկ, վարդ քաղցրահոտ:
Դու ծըծեցիր եւ կամ արքիւր
Օգն ու գիւլիտ, անուշ ջուրեր:
Ի՞նչ լուր ինձի Մասեաց լեռներն:
Կարիւշաստ՝ Եփրատ գետէն:
Իմ հայրենեաց բերքի հաճաք
Ողջոյն, գոգանք, խաւք սիրաբոյր:
Իմ ծննդոց եւ իմ եղբարք
Ձեռքիւ քաղցրիկ հաւաքանայ:
Ի՞նչ լուր ինձի այն մարդերէն:
Շքեղապալ Ասրաթան:

Երբոր հասար երկրին օսման
Արդեօք կեցար վայրիկ մ'անգամ:
Ձէ թէ թեւերդ կայթելով
Սրտար անցար կոնկելով:
Ի՞նչ լուր ինձի այն երկրերէն:
Վե՛հ փառաւոր Հայաստանն:

Տեսար մայր մը որ դիւ 'ի քէն
Խնդրէր 'ի սուգ եւ մահադէմ:
Եւ կամ հայր մը որ զիւրն ողջոյն
Տար իւր աւանդ մը քեզ սիրուն:

Ի՞նչ լուր ինձի իմ խեղճ երկրէն...
Լուս մեհաւոր Անի քաղքէն:
Որք եկորոյ մայրս 'ի բլուր
Չայնէր ողբար թէ սրցիս մը:
Ո՛հեղէ խնդրեմ, մեր բայց 'ի քեզ
Գիմեմ կոստէ եւ արեւալուս:

Ի՞նչ լուր ինձի իմ ծննդքէն...
Ի՞նչ լուր ինձի այն Հայերէն:
Մի՛ դուցէ լինին դիւ մօտացած
Հայր եւ մայր իմ եղբարք ցաւած:
Պանդխտութիւնս չըլլայ արդել
Ի սրբաբն յոցին իմ Այր խըլել:

Ի՞նչ լուր ինձի իմ ծննդքէն...
— Զը կայ լուր մը եւ ոչ մէկէն...
Այս մօտացան ամեն անոնք
Որ երեւմ հրաբորբք
Կրտսէրն դիւ սուրբ սիրտով
Եւ ես զանոնք անկեղծ սիրով:

Վա՛հ դու անխոս եւ անարարաւ...
Կոստէ կերթաս ուրիշ աշխարհ:
Որ ողջոյն մ'իսկ հետ կըրտանին
Ինձ յըզելու կը զանդաղին:

Կամ լուր մը եւ եթ յուսալի
Եւ կամ թղթիկ ինձ ցանկալի:
Չունին լուր մը Հայաստանէն...
Չունին լուր մը իմ ծննդքէն:

Առ ինչ ապա քեզ միւթթար
Սըրտիս յուսած իմ զաւանթ:
Մի՛նչքեւ անխափ եւ անողջոյն
Միւրտ, անախ, 'ի սուգ եւ գոգ:

Ձէ, չեմ ուղեր քեզ միւթթար...
Բա՛ն այն ըլլայ ինձ իմ քնար:
Թափը յաշխարհս դարձան պէնած
Թո՛ղ դիւ յայտ վայր 'ի յոյս մաշած:
Եկած տարի 'ի գերեզման
Պիտի դանեւ դիւ յանդոր կեան:

Ի՞նչ ալ քաղցր քան զՀայաստան...
Կամ հանգիստ քան զգերեզման:
Անք 'ի քոյի սիրտ մաշեաց
Փափաք 'ի տես իմ Հայրենեաց:
Ես ինչ ըսեմ, վայ իմ քաղղին
Որ ինձ տուա ցուպ պանդխտին:

Քընար, երգէ անուշ երգեր...
Պանդխտին ցաւ իմ վիշտեր:
Այս կանխեմ միշտ լաւալին
Քեզ քաղղ անգութ եւ ոխերիմ:

Ձի չարցուցիր յօտարութեան
Մեռալ կեանքս վարդի նման:
Բաղդ իմ արար ճէ դիւ թշուառ...
Քընար, եղիր ինձ միւթթար...

Տարբերուն մէկ մասն արդէն ծանօթ և մեր սիրածներն են. անոնք բոլոր մեծի մասին մարդ կարգաւոր չյոգնիր, այնչափ ծանօթութեամբ տեսնուած թեւեւ յառ կուրծին ունին: Այնչափ հետ 'ի միտս սին բաղնալի նոր տաղար ալ Պրան ու բոց շատն առաջիններէն վար չեն մնոր: Բայց հետք է միշտ մի և նոյն բարձունքը տաւալել, և ամեր, տաւալածալ ինն և անդամ իր ծախրած բարձունքէն երբեմն երկրիս վայ չընար: Գո՛նէ հանգիստ առնելու համար Քաւ նասեղծութեան, ինչպէս ամեն բանի մէջ, միակերպութեան աւելի յոգնեցուցէ է: Այսպիսի ալ հայրենիքը քաղցր, արագի ալ սերը գիւթիլ, որչափ ալ կրօնը վսեմ, որչափ ալ բընութիւնը հրաշալի ըլլան, մի և նոյն նիւթն առնուլ անցնել տաղալի է:

«Պանդխտին» Քաւարդ երբեմն ասոնց մէ մէկը, երբեմն ալ միւրը կը նուազէ: Բայց կըսուի ըստ մի մեկուն այս՝ միւրին ալ այն աւելի տարբերի կը թըւէ, կամ մէկուն վրայ աւելի աղբու տաւալութիւն կրնէ քան թէ միւրին: Անոնք ոգիի և միտքի արամաւորութեան, արարաւորութեան և ճաշակներու վերաբերեալ բաներ են: Բայց, քընար, ամեն լարերուն ծայրերն ալ գեղեցիկ են, բայց թէ որ մէկն աւելի միւրն ալ նուազ նուրբ հնէ, միւթէ ոյս ալ քնարին կատարելութեան նշանն է: Այլ փափաքիք որ ամեն հայ պապիկի ընտիր քնար մը իրեն ընտիրաբար զարդ մը առնու և իր մեծեղութեան ամեն նէն պատուա որ տեղը պահէ:

նախագիծը որը զայն պատրաստելէ ետեւ ահամանադիր ժողովին կը ներկայացնեն և յօդուած առ յօդուած վիճարկուած ետեւ գրուելով, և փոփոխութիւններ սրբադրութիւններ յաւելում կամ կրճատումներ առաջարկուելով, ծրագիրը քուրային կանցիլի և լուս մը գտուելով կընդունուի և զարմարելի կըլլայ: Առանց այս րեական եղանակին ծիած Սահմանադրութիւնը վիճած մը կըլլայ որ շատ չաղբիւր:

Բայց կը տեսնեմ որ խեղճս վեր բաներու կը խառնուիմ: Պարոն խեղճս վա՛ն աղբերիս ալիկ կրնէ որ իր փոյթին ու աշխարհը բոլորովն մտաւոր և նիւթաւոր զարգացման նուիրէ: Առաջինին համար ուսումնասիրաներ պէտք են, երկրորդին համար խեղճ և աշխատութիւն: Բաւական է որ յաւաքարի մեք, այն ատեն ամեն բան մեկը համար է: Այս ատիւ միտքս եկաւ անցեալ շարթու ըրած մէկ այլեղութիւն: Նրա՛ն Պատրդէօյ րարեկամի մը տունը գացեր էի: Փոքրիկ օրիորդ մը ներկա յոցաւ, խիստ վառ վառ և աշխարհ, որ ամառիկը աղջիկն էր: Օրիորդին քընարութիւնը տեսնելով՝ հայրցոյցի թէ անշուշտ փորձառու կերթայ: Այս, պատուականցին, ի՛նչ երբոր ուսմանց վրայ տեղեկութիւն հարցուցի, ի՛նչ պատասխան տուեմ ալիկ: Ուսմանը չեկայ, — Ի՞նչ կը արդան աշակերտու հինքոյ: — Պարթէն բան մ'ալ չեն կարգար: Ի՞նչ գեղեցիկ ուսումնասիրան, ուր ուսմանը չեկայ: Այստեղ

ճա՛նք ուսմանը չեկանալուն:
— Ա՛յն զի դաստառու չեկայ, ալ միայն սոսկ փորձուհի մը որ կ'իթ նաւ մակ մը գրեմը պէտք ունենայ՝ բարեկամութեան կը դիմէ գրել տալու համար: Այնտեղ կը դաստառու մը ընեն, բայց ընտրութիւնը ուսմանը համեմատ չէր, ալ ամառական նուա: Զգուցեմ: Այս դաստառուն օրն անգամ մը դաս կուտար, փորձուհին կը բարեկամար, աշակերտու հինքոյն կը զոյրանար և աւելը մնացածն ալ ծխաւ: փոքր կը լինէր ու կը պարտէր: Անոր համար ծանարդ տուն և ուրիշ մը կը փութան որ տակալին չեկաւ:

— Արեւմն նոր փորձապետին դասը տեսնան սպասելով աշակերտու հինքոյ արարաւ ժամանակ կանցունեն: Թող լի աղան խորհուրդը չանցնի իր...
— Թաղական խորհուրդը յանցանք չունի, փորձարանն աղբոյն չըլլալով, թաղականները չեն խոտնուիր, այլ մասնաւոր հաստատութիւն մըն է:

— Երեքեք, չէի գիտեր:
— Այո՛, եկեղեցու հիմնադիր Մ. գերդաստանին ձեռքն է փորձարանին անօրէնութիւնը, որ միտք ունի երբ պէտք եղած խորհուրդութիւնները մոցնելու:

— Արեւմն ի՞նչ օրհանդէս եկամուտ ունենայ փորձարանը:
— Այո, եկամուտ կայ, հիմնադիրն անշարժ տաղուածքներ ձգած է: Իրեն գիրք թէ որ եկամտի վրայ ըլլայ՝ ամեն մէկ ծնողը քըն շատ նպատակու ալ յօժար է: Բայց այսպիսի նպատակ

ներ խորհրդակցելու չեն ընդունիր:
— Օրհանդէս կուգայ. բայց յուսմանք որ խորհրդակցելու ըրենց պարտքը կը կատարեն և զալ կամ միւս տարին կ'իթ օրիորդը տեսնելու բաղան ունենանք: Առ այժմ կը զուլիք որ պարտաւորեղ ուսումնասիրան յիւթթայ կուգայ:

Այն աղբերուն մէջ՝ ուր զրախ կանուր իւրեն ու գեղեցիկ դարձելուն ներք ծաղկած են, ընտիր բանաստեղծութեան մը հրատարակութիւնը շատ անգամ կարեւոր դեղքի մը տեղ կը բռնէ: Այլ ինչեմ դեռ Մասեաց Արաքսին մէջ Պարս. Խաթէն կայսիս պոէին «Օրհանդէս» օրին գէտ և լուս յատուտ և երգին, շատերուն հետ իմ վրայ ալ ըրած խորին աղաւորութիւններ: Զէնք յազնեար կրկին և կրկին անգամ կարգաւոր այն անուշ տողերը, ուր քերթ ոյն հայրենասիրական ու բանաստեղծական խանդին իր ողոր ջերմութիւնն ու հարկը կը սփռէ և քերթ ոյն հետ Հայաստանեայց արեւմտեալին վրայ աշխարհ կը կրկնենք:

Թողէք, յորդին Հայկոյ են դիւր պատուք:
Ստուգիւ, Լաւարթ ինձ դաշնակներուն թարգմանիք և Արաքսի ճեղքից հասարակ բանաստեղծ մը չէ: զգալիկ լեզու, փափուկ երեւակայութիւն, ընտիր ճաշակ իր տողերուն մէջ կը փայլին: Առաջ այս անգամ իր «Քընար» նոր Պանդխտին ուսմանը հրատարակած քարտէ մեծ հաճութեամբ և կըրտում բան թէ հեշտանք կարգաւոր

q 101.70 21.01.19 1020